ناگهان شعر

سعدی شیرازی

ما دل دوستان به جان بخریم
ور جهان دشمن است غم نخوریم

گر به شمشیر می‌زند معشوق
گو بزن جان من که ما سپریم

آن که صبر از جمال او نبود
به ضرورت جفای او ببریم

گر به خشم است و گر به عین رضا
نگهی باز کن که منتظریم

یک نظر بر جمال طلعت دوست
گر به جان می‌دهند تا بخریم

گر تو گویی خلاف عقل است این
عاقلان دیگرند و ما دگریم

باش تا خون ما همی ریزد
ما در آن دست و قبضه می‌نگریم

گر برانند و گر ببخشایند
ما بر این در گدای یک نظریم

دوست چندان که می‌کشد ما را
ما به فضل خدای زنده‌تریم

سعدیا هر قاتل از دستش
گو بیاور که چون شکر بخوریم

ای نسیم صبا ز روضه انس
بر گذر پیش از آن که در گذریم

تو خداوندگار باکرمی
گر چه ما بندگان بی‌هنریم

پرچمدار شجاعت و نوآوری در ادبیات داستانی معاصر

در سالروز درگذشت «جلال آل احمد» با کامران پارسی‌نژاد نویسنده، پژوهشگر و مترجم آثار ادبی درباره نوآوری‌های خلاقانه و دلایل ماندگاری آثار او، گفت‌وگو کرده‌ایم

محمد بهبودی نیا
calture@khorasannews.com

سید جلال‌الدین سادات آل‌احمد (۱۱ آذر ۱۳۰۲ – ۱۸ شهریور ۱۳۴۸) مشهور به جلال آل‌احمد، نویسنده، منتقد ادبی و مترجم شناخته‌شده ایرانی است. او در دهه ۱۳۴۰ به شهرت رسید و در جنبش روشنفکری و نویسندگی ایران، تأثیر بسزایی گذاشت. آل‌احمد، علاوه بر تألیف داستان و سفرنامه با مجلات مختلف نیز همکاری داشت. از ویژگی‌های خاص نثر او می‌توان به سادگی، عامه‌نویسی، موجزنویسی و... اشاره کرد. برخی از پژوهشگران در تمجید موجزنویسی جلال، عبارت «نثر تلگرافی» را برای نوشته‌های او به کار می‌برند. این نویسنده صاحب‌سبک، در تمام نوشته‌هایش، سخن خود را بی‌پیرایه و با کوتاه‌ترین عبارت‌ها به مخاطبش عرضه می‌کرد. سبک ادبی و دیدگاه‌های جلال، موافقان و منتقدان بسیاری داشت. او برای دست‌یابی به شیوه‌ای منحصربه‌فرد در نویسندگی، سنت‌ها و قواعد دستور زبان فارسی را با شجاعتی کم‌نظیر درهم شکست و نثری نوپدید آورد؛ نثری که امروز از آن به‌عنوان سبک نویسندگی جلال آل‌احمد یاد می‌کنند. «غرب‌زدگی»، «مدیر مدرسه» و «خسی در میقات» از شناخته شده ترین آثار او به شمار می‌آید. کامران پارسی‌نژاد که خود از نویسندگان سرشناس به شمار می‌آید، چند سال پیش، کتابی با نام «جلال آل‌احمد» را منتشر کرد. کتابی که به‌صورت دقیق به پژوهش‌های گسترده‌ای درباره این شخصیت برجسته ادبی و آثار او می‌پردازد. به مناسبت سالگرد درگذشت آل‌احمد با کامران پارسی‌نژاد گفت‌وگو کرده‌ایم.

■ **از نظر شما مهم‌ترین ویژگی داستان‌های جلال چیست؟**

به نظر بنده مهم‌ترین ویژگی داستان‌های جلال، شجاعت و جسارت در بیان حقایق جامعه آن زمان است. او در زمان حیات خود در آثارش به حقایقی می‌پرداخت که کمتر نویسنده‌ای جرئت بیانش را داشت. همین ویژگی بزرگ، باعث می‌شد مخاطبان زیادی را به سمت داستان‌هایش جذب کند. در آن زمانه مه‌آلود که همه‌چیز در پرده ابهام بود، شرایط بیمارگونه اجتماع، حضور پررنگ بیگانگان و ستم به مردم جامعه، دستمایه داستان‌های جلال قرار گرفت. نویسنده در این داستان‌ها نگاهی تحلیلی و انتقادی به شرایط حاکم داشت. در داستان‌های جلال، شاهد تحول در بن‌مایه‌های مختلف هستیم. ویژگی‌هایی که با گذشت زمان، شکل، شمایل، محتوا و مضامینش دگرگون و به‌نوعی در ذهن مخاطب به‌روزرسانی می‌شود. تاریخ‌مصرف‌دار نبودن داستان‌ها از جمله دیگر ویژگی‌های آثار اوست.

■ **لطفاً درباره تأثیر ادبیات داستانی جهان بر آثار آل‌احمد توضیح دهید؛ رد پای کدام یک از آثار غیرفارسی در نوشته‌های این نویسنده پررنگ‌تر است؟**

جلال آل‌احمد، همزمان با هنر داستان‌نویسی به ترجمه آثار برتر جهان نیز روی آورد. این موضوع در روند خلق داستان‌های او تاثیر زیادی داشت. این نویسنده سرشناس با تیزهوشی منحصربه‌فردش توانست برخی از دغدغه‌های اجتماعی را به جامعه ما منتقل کند به‌عنوان‌مثال، نمایشنامه «کرگدن» نوشته اوژن یونسکو که از جمله برجسته‌ترین ترجمه‌های او به شمار می‌آید. این نمایشنامه علاوه بر تأثیر بر تفکر مردم آن زمان بر مسیر داستان‌های جلال، اثرگذار بود. ما رد پای این اثر را می‌توانیم در تعدادی از داستان‌های او مشاهده کنیم.

■ **چرا جلال در آثارش سعی کرد از سبک رمانتیسم فاصله بگیرد؟**

او بیشتر طرفدار اصالت محتوا در مقابل ساختار بود. سعی می‌کرد عنصر محتوا و مضمون را در آثارش درشت‌نمایی کند و همین دریافت‌های فکری باعث شد پیرو مکتب رئالیسم باشد. او ضمن خلق ادبیات روایی، سعی کرد از ادبیات رمانتیسم و ناتورالیسم فاصله بگیرد. داستان‌های کوتاه کتاب «دیدوبازدید» و داستان بلند «مدیر مدرسه» از این جمله است. در این داستان‌ها او سبک نویسندگی خودش را به رخ کشیده و از شگردهای نامتعارف، مثل تک‌گویی‌های درونی و حضور در لامکان و لازمان اجتناب کرده است. جلال، حتی حاضر نشد به عنصر «شی‌وارگی» بپردازد. او در کمال موجزنویسی از بستر داستان‌هایش برای طرح دغدغه‌های خود و جامعه بهره برده است.

■ **برخی منتقدان ادعا می‌کنند جلال، آن‌چنان در شخصیت‌پردازی ناموفق بوده که برخی آثار او در حد گزارش‌نویسی روزنامه است؛ نظر شما در این‌باره چیست؟**

من با این دیدگاه مخالفم، زیرا با بررسی برخی داستان‌ها مانند «زن زیادی»، «مدیر مدرسه» و «بچه مردم» اتفاقاً با شخصیت‌پردازی‌های مثال‌زدنی او روبه‌رو هستیم. جلال با همین چند اثر که مثال زدم، قدرت خود را در شخصیت‌پردازی نشان داده است. او، بن‌مایه‌های درونی و شخصیت‌ها را آن‌چنان دقیق رصد کرده که مخاطب به‌راحتی این شخصیت‌ها را باور می‌کند. دیگر ویژگی داستان‌های جلال، فضاسازی‌های مثال‌زدنی اوست. اگرچه این نویسنده، توجهی به جزئی‌نگری نداشت؛ اما توانست مخاطب را با انواع و اقسام روایت‌ها با خودش همراه کند. او در این کار به‌قدری موفق بوده که هریک از ما با خواندن آثارش می‌توانیم خودمان را در شرایطی که داستان، توصیف می‌کند ببینیم.

■ **این ادعا که نگاه جلال به داستان، نگاهی ابزارگونه برای بیان تفکراتش بوده تا چه حد درست است؟**

آل‌احمد بیش از این که داستان‌نویس باشد، منتقد و پژوهشگر است. او از داستان به‌عنوان ابزاری برای بیان موضوعات فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و رویکردهای مختلف دولتمردان و حاکمیت آن دوره بهره برده است. به عبارتی، داستان در نگاه او وسیله‌ای برای شرح و نقد مسائل اجتماعی آن دوران بود و از همین رو آثار او در دسته داستان‌های سیاسی و اجتماعی قرار می‌گیرد. پس از حضور آل‌احمد، شاهد تحولی در داستان‌نویسی معاصر هستیم. جلال پیرو سبک رئالیسم بود و سعی می‌کرد بر اساس مستندات به شرح رویدادها بپردازد. او صرفاً برای این که داستان بنویسد، دست به قلم نمی‌برد و همواره در تلاش بود تا مقاصد خاصی را برای ایجاد تغییر در جامعه و همچنین بیان صحبت‌های خودش در داستان‌هایش بگنجاند.

■ **مهم‌ترین عوامل ماندگاری آثار جلال را چه قلمداد می‌کنید؟**

به گمان بنده، مهم‌ترین عواملی که باعث ماندگاری آثار جلال می‌شود توجه به دلالتگری، شجاعت در بیان حقایق، شیوه روایتگری و نثر خوب داستان‌های اوست. در آن روزگار که نویسندگان به هیچ‌عنوان به گویش و لحن مردم، در داستان‌هایشان توجه نداشتند، یعنی زمانی که شخصیت‌های داستان به لحن محاوره سخن نمی‌گفتند و راوی بسیار رسمی و سنگین صحبت می‌کرد، جلال لحن عامیانه را وارد داستان‌هایش کرد. همین کافی بود تا سبک خاص جلال آل‌احمد پدید آید و پس از او بسیاری از نویسندگان دنباله‌رو سبک او باشند.

■ **کدام ویژگی داستان‌های جلال در آثار نویسندگان هم‌روزگار ما کمرنگ شده است؟**

جلال آل‌احمد در داستان‌نویسی نگاه عمیقی به آینده داشت و معتقد بود، نویسنده داستان و رمان به‌نوعی روایتگر حقیقت‌های تاریخ برای آیندگان است. این موضوعی است که نویسندگان زمان ما باید به آن توجه ویژه‌ای داشته باشند، به این معنی که خود را در بخشی از داستان‌هایشان به‌عنوان روایتگران تاریخ برای آیندگان قلمداد کنند. جای این نوع نگرش در داستان‌های روزگار ما واقعاً خالی است. تاریخ، فقط رویدادهای مهم را ثبت می‌کند و جزئیات و واقعیت‌هایی که در بستر جامعه وجود دارد باید توسط نویسندگان ثبت شود؛ این نکته بسیار مهمی بود که جلال آل‌احمد آن را به‌خوبی فهمیده بود و در داستان‌هایش پیاده‌سازی می‌کرد.

فرهنگی هنری

برگزاری دومین سوگواره آیینی «قافله‌سالار»

دومین سوگواره آیینی نمایشی «قافله‌سالار» کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از ۱۴ تا ۲۰ شهریورماه، در فضای باز مرکز تئاتر کانون، واقع در بوستان لاله، میزبان جاماندگان از راهپیمایی اربعین است. به گزارش اداره کل روابط عمومی و امور بین‌الملل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، در این ویژه‌برنامه جمعی از هنرمندان نمایش‌های آیینی و فعالان فرهنگی کانون به روایتگری با مضامین واقعه کربلا و قیام امام حسین(ع) می‌پردازند.

برگزاری نمایشگاه عکس «عاشورا تا اربعین» در مادرید

نمایشگاه عکس «عاشورا تا اربعین» با حضور سفیر جمهوری اسلامی ایران در اسپانیا افتتاح شد. به گزارش ایرنا، سفیر ایران در اسپانیا برگزاری این‌گونه نمایشگاه‌ها را مسیری برای تبادل فرهنگی سازنده میان جوامع بشری دانست.

بر اساس این گزارش، این نمایشگاه به مدت ۷ روز در نمایشگاه «لانسا ارته» مادرید دایر است.

خبرهایی از نمایش‌های «هیدن» و «سوسمار»

در روزهای پیش رو نمایش «هیدن» (HIDDEN) به کارگردانی کوروش شاهونه به دلیل استقبال مخاطبان در تالار قشقایی دوباره روی صحنه می‌رود و همچنین جلسه نقد و بررسی نمایش «سوسمار» در تئاتر شهر برگزار می‌شود. به گزارش روابط عمومی مجموعه تئاتر شهر، نمایش هیدن دور دوم اجراهای خود را از ۲۷ شهریور در سالن قشقایی تئاتر شهر آغاز می‌کند. همچنین نشست نقد و بررسی نمایش «سوسمار» به نویسندگی حمید جبلی و کارگردانی رحمت امینی دوشنبه، ۲۰ شهریور ساعت ۱۸ در تالار مشاهیر مجموعه تئاتر شهر برگزار می‌شود. در این نشست حمید جبلی، نویسنده و رحمت امینی، کارگردان نمایش «سوسمار» به‌عنوان میزبان و محمدحسن خدایی، هومن زندی‌زاده و عرفان ناظر به‌عنوان منتقد در جلسه حضور دارند.

پاتوق نقد

اگر ناگهان بهار بیاید من چه کار کنم؟

نگاهی گذرا به دو مجموعه شعر «دنیا چشم از ما برنمی‌دارد» و «تو درخت لیمو، من درخت سپیده‌دم» اثر زنده‌یاد الهام اسلامی

حیدر کاسبی
calture@khorasannews.com

«ما به جنگ نرفتیم/ در شالیزار ماندیم/ و برنج غمگین به عمل آوردیم»؛ همین سه سطر از یک شعر کافی است تا به اصالت و هویت یک شاعر ایمان بیاوریم و با اشتیاق کتابش را بخوانیم. الهام اسلامی با همان مجموعه شعر اولش یعنی «دنیا چشم از ما برنمی‌دارد» نه‌تنها خودش را در شعر کشور، ثابت کرد بلکه نشان داد هنوز هم می‌شود به شعر زنان امیدوار بود. کتاب دوم این شاعر به نام «تو درخت لیمو من درخت سپیده‌دم» که یک سال بعد از درگذشتش در سال ۹۱ توسط نشر مروارید چاپ شد نیز تأییدی بر قدرت شاعرانگی اوست.

■ **ایجاد سؤال در هنر و بهت شاعرانه**

یکی از اساسی‌ترین نظریه‌های مطرح‌شده در هنر این است که وظیفه هنر، جواب دادن به سؤال‌ها نیست بلکه کار هنر در اصل ایجاد سؤال است. پابلو نرودا جزو اولین کسانی است که سؤال را وارد شعر مدرن جهان کرد. در شعر ایران هم شاعران زیادی از این شیوه استقبال کردند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها الهام اسلامی است. او دریکی از شعرهای کوتاهش تنها یک سؤال مطرح می‌کند؛ اما همین یک سؤال انگار مخاطب را با صدها سوال پی‌درپی مواجه می‌کند. اسلامی در این شعر می‌گوید؛ «اگر ناگهان بهار بیاید من چه‌کار کنم؟» این واقعاً یک سؤال شاعرانه است و همان کاری را در ادبیات انجام می‌دهد که هنر انتظارش را دارد. این میزان از بهت و شاعرانگی در شعری که تنها یک سطر دارد، آن‌قدر قابل‌تأمل است که مخاطب به سراغ شعر بعد نرود و این سؤال، ذهن او را ساعت‌ها به خود مشغول کند. یا آن‌جا که می‌گوید؛ «نه همسرم بودی/ و نه حتی پسرم/ پس چرا این‌گونه بر ایت گریستم وطن؟» چه کسی یا چه کسانی می‌توانند پاسخی قطعی به این سؤال‌ها بدهند تا شاعر به فکر طرح آن‌ها در ادبیات نباشد؟ زنده‌یاد بروسان (همسر زنده‌یاد الهام اسلامی که او نیز از شاعران تأثیرگذار چند دهه گذشته است)، نیز دریکی از شعرهایش می‌گوید؛ «آیا چیزی غمگین‌تر از توقف یک قطار در باران هست؟» واقعاً آیا چیزی غمگین‌تر از توقف یک قطار در باران هست؟ اگر هست چیست؟ و اگر نیست چرا؟ انگار هر نوشته‌ای که به شعر نزدیک‌تر می‌شود، بهت و علامت سؤال‌هایش هم بزرگ‌تر می‌شود. برگردیم به شعر الهام اسلامی، این شاعر در کتاب اولش دریکی از شعرها می‌گوید؛ «آیا برایت صخره‌ای نبودم شسته در باران؟/ چشم‌اندازی از برف؟/ شاخه انجیری در دسترس؟/ آیا روزمرگی عشق را تهدید می‌کند؟»

این‌جاست که شاعر در هیئت یک دانای کل وارد نمی‌شود و نه‌تنها پندی به مخاطبش نمی‌دهد که اساساً از هر پیشنهادی هم اجتناب می‌کند تا آن‌جا که گاهی با شنونده‌اش یکی می‌شود و از او برای جواب سؤالاتش کمک می‌خواهد. آیا همه این‌ها خصوصیات یک شعر مدرن نیست؟ این نوع نگاه به مخاطب که قصدش به‌هیچ‌عنوان نگاه از جایگاه بالا نیست و همچنین این نوع از یکی شدن با مخاطب آیا چیزی نیست که هنر از هنرمند انتظار دارد؟

■ **کلمات را بیهوده خرج نکنیم**

الهام اسلامی نگاه ویژه‌ای به کلمه‌ها دارد و تا آن‌جا که بتواند آن‌ها را بیهوده خرج نمی‌کند تا از هر گونه اطناب پرهیز کرده باشد. این ویژگی در هر دو کتاب او رعایت شده است؛ «گاهی گریه می‌کنم/ گاهی می‌خندم/ گریه اما بیشتر اتفاق می‌افتاد/ به‌هرحال آدمی/ یکی از لباس‌هایش را بیشتر دوست دارد.» این شعری است که در سطر پنجم به درستی نقطه‌گذاری و تمام می‌شود و شاعر، بدون هیچ کلمه اضافه دیگری به شعر پس‌وپیش نمی‌دهد.

■ **نیم‌نگاهی به شعر محاوره**

اسلامی در کنار سرودن شعر با زبان معیار، گاهی بدش نمی‌آید بختش را با شعر محاوره هم امتحان کند. این هنجارگریزی در بهره‌گیری از کلمات محاوره اتفاقاً به تولد شعرهای خوبی منجر شده است. مثل این شعر: «سرم گرم زندگی بود/ که یهو تموم شد/ مثل تموم شدن کیسه برنج/ یا روغن نباتی.» البته حرفه‌ای‌تر این است که شعر محاوره و معیار از هم جدا باشد؛ اما به نظر می‌رسد برخی شاعران به‌اندازه یک کتاب، شعر محاوره ندارند و از طرفی حاضر نیستند از خیر چند شعر محاوره خوبی که سروده‌اند بگذرند. درنتیجه آن‌ها را در کنار شعرهایی با زبان معیار چاپ می‌کنند.

آگهی دعوت مجمع عادی سالیانه (نوبت سوم)
شرکت تعاونی مصرف کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد
شماره ثبت: ۱۵۶۷۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸
جلسه مجمع عمومی عادی سالیانه نوبت سوم شرکت تعاونی مصرف کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد در ساعت ۱۲ مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۹ واقع در قاسم آباد، مجتمع شهید سردار سلیمانی دانشگاه آزاد اسلامی، سالن اجتماعات برگزار می‌شود از کلیه اعضای محترم تقاضا می‌شود جهت اتخاذ تصمیم نسبت به موضوعات زیر در جلسه حضور بهم رسانند.
کاندیداهای محترم جهت هیات مدیره و بازرس شرکت تا مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۷ درخواست خود را به دفتر تعاونی تحویل فرمایند.
دستور جلسه:
گزارش بازرس محترم شرکت تعاونی
گزارش هیات مدیره در خصوص فعالیت شرکت در زمان تصدی
ارائه صورتهای مالی سال ۱۴۰۱ و تصویب نحوه تقسیم سود
تصمیم گیری در خصوص افزایش سرمایه اعضا
انتخاب بازرس و علی البدل
انتخاب اعضای هیات مدیره و علی البدل
هیات مدیره شرکت تعاونی مصرف کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد
روابط عمومی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد
۳۴۲۳

آگهی دعوت از بستانکاران
شرکت تعاونی بهان بینالود نیشابور در حال تصفیه (تعاونی) به شماره ثبت ۲۵۰ و شناسه ملی ۱۰۳۸۰۰۴۲۶۲۹ (نوبت دوم)
در اجرای ماده ۲۲۵ اصلاحیه قانون تجارت از کلیه بستانکاران شرکت تعاونی بهان بینالود نیشابور در حال تصفیه (تعاونی) به شماره ثبت ۲۵۰ و شناسه ملی ۱۰۳۸۰۰۴۲۶۲۹ که آگهی انحلال آن در صفحه ۶۷ روزنامه رسمی کشور به شماره ۲۲۸۰۵ مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۱۹ درج گردیده است دعوت بعمل می آید تا ظرف مدت حداکثر ۶ ماه از تاریخ انتشار آگهی نوبت اول با ارائه مدارک مثبته ادعای خود به آدرس استان خراسان رضوی ، شهرستان نیشابور ، شهرک صنعتی خیام ، بلوار کارآفرین جنوبی ، کارآفرین جنوبی ۵ ، پلاک ۱۱ مراجعه نمایند . بدیهی است شرکت و مدیر تصفیه در مورد هر گونه ادعای احتمالی که خارج از مدت فوق به شرکت منعکس گردد مسئولیتی نخواهند داشت و برابر با قانون رفتار خواهد شد
تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸
مدیر تصفیه شرکت تعاونی- بهان بینالود نیشابور در حال تصفیه
مرتضی دیانی

شرکت مخابرات ایران
آگهی مزایده ۱۲-۴۱-۱۴۰۲
شرکت مخابرات ایران – منطقه خراسان رضوی در نظر دارد تجهیزات الکترونیکی – مخابراتی (شامل کارت، بورد، یونیت، شلف، هاب سوییچ، شارژر، اینورتر و رادیو) را به وزن کلی تقریبی ۱۳.۰۰۰ کیلوگرم را براساس شرایط از طریق برگزاری مزایده عمومی به فروش برساند.
۱ – دریافت اسناد مزایده از وب سایت kv.tci.ir تا مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۲
۲ – تسلیم پیشنهادها: پایان وقت اداری مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۴ مشهد، خیابان امام خمینی، روبروی بیمارستان ثامن الائمه (ع) مخابرات منطقه خراسان رضوی، بلوک ۱ طبقه همکف، واحد دبیرخانه
۳ – بازگشایی پیشنهادها در مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۵
۴ – مزایده گذار در رد و یا قبول یک و یا تمامی پیشنهادها مختار است.
۵ – جهت کسب اطلاعات بیشتر با شماره های ۰۵۱۳۸۱۱۸۵۵۸ و ۰۵۱۳۸۱۱۸۵۲۵ تماس حاصل نمایید.
۳۴۳۳۴
دارای شماره پروانه ارائه خدمات: ۱۰۰/۱۱۰۰ از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی
آسان ترین روش پرداخت قبوض تلفن ثابت با تلفن ۲۰۰۰